

Recenzii

Cărări de lumină între suflete, dialogurile așezate în cartea acestei prietenii în Hristos, dăruiește mai departe cititorului bucuria unei lecturi *altfel* despre credință și frumusețe.

Maria Curtean

Pr. Luke Veronis, *Reîncreștinarea Albaniei. Misiune și înviere în Albania*, Ed. Ecclesiast/Astra Museum, Sibiu, 2016, 292 p., ISBN: 978-606-733-118-9; ISBN: 978-606-93186-2-1

Cartea părintelui Luke Veronis se încadrează, alături de alte cărți apărute la editura Ecclesiast, într-o serie dedicată misiunii creștine în lume, ediția de față fiind coordonată și îngrijită de Pr. Prof. Dr. Aurel Pavel, cu o prefață foarte bine documentată istoric de Lect. Dr. Ciprian Toroczkai *Cruce și înviere în Albania. Model de misiune ortodoxă contemporană* (pp. 7-28).

Părintele Luke Veronis, un grec de generația a doua din America, fiul unui alt mare misionar, Alexander Veronis, prezintă într-un limbaj simplu și personal *aventurile* sale misionare din Albania, începând cu anul 1994 și până în 2004. Impresiile personale trădează mentalitatea americană clasică cu privire la condițiile materiale precare specifice *lumii a treia* de care s-a lovit în perioada de acomodare, dar care, asemenea devenirii sale interioare, se schimbă, accentul deplasându-se (fără însă a dispărea cu totul) de la materialitate la trăirile spirituale mult mai autentice specifice unei lumi vii, mai puțin superficiale decât celei occidentale, lume de care ajunge să se îndrăgostească și să o considere a doua casă.

Cartea *Reîncreștinarea Albaniei. Misiune și înviere în Albania* este structurată pe zece capitole bine definite, prefațate de *Introducere* (pp. 41-44) în care își exprimă scopul publicării jurnalului – ca model/mărturie pentru alți misionari, pentru a învăța din experiențele altora, și de a nu porni totdeauna de la zero; un *Cuvânt înainte* (pp. 37-39) al Mitropolitului Anastasios Yannoulatos – cu un îndemn către ortodocși la misiune; *Mulțumiri* (p. 35) îndreptate către toți cei care l-au susținut și iubit; și prefața propriu-zisă a Lect. Dr. Ciprian Iulian Toroczkai, amintită mai sus, încheindu-se cu scurte date bio-bibliografice *Despre autor* (p. 291).

În contextul lumii de astăzi, cartea părintelui Luke vine ca o mărturie a necesității unei misiuni susținute acolo unde *vestea cea bună* a lui Hristos nu a ajuns până acum (două treimi din populația lumii), sau în țările în care comunismul sau alte moduri de totalitarism au distrus moștenirea creștină a țărilor în care s-au impus. Citând din Sfânta Scriptură, *secerișul este mult, dar lucrătorii puțini* (Mt. 9, 37), părintele îndeamnă, prin mărturia propriei vieți, la înhămarea jugului lui Hristos, la urmarea unei vieți misionare, cu toate dificultățile și frumusețile ei.

Primul capitol, *Începe aventura* (1994) (pp. 45-75) reflectă impresia produsă de o țară săracă unui om modern, dificultățile întâmpinate de condițiile materiale sărace, necunoașterea limbii, depărtarea de persoana iubită, dar și gânduri luminoase care l-au ajutat să rabde și să accepte, până la urmă, necunoscutul. Tot aici este prezentată, pe scurt, și o parte din istoria recentă a Albaniei, cum a reușit președintele comunist Enver Hoxa să dărâme aproape toate bisericile creștine și moscheile, să întemnițeze sau chiar să ucidă slujitorii creștini și musulmani, într-un cuvânt, să elimine în orice fel „opiumul popoarelor” din poporul său. Din

1940, când erau 440 de slujitori ortodocși, în 1991 au mai rămas 22 de preoți bătrâni (p. 51), o realitate mult prea asemănătoare cu cea petrecută în România în aceeași perioadă.

Capitolul al doilea, *Lupte și provocări* (pp. 77-102) înfățișează o imagine sumbră a tinerei Albanii ieșită din comunism, rămasă cu „apucături” opresive la adresa Bisericii. Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Anastasios Yannoulatos este calomniat constant atât din partea naționaliștilor greci cât și din partea celor albanezi, fiecare acuzându-l că face jocul celorlalți; guvernul nedreptătea continuu Biserica Ortodoxă Albaneză, prin faptul că nu-i retroceda bisericile confiscate, presa împrăștia fără scrupule minciuni la adresa Bisericii și a Arhiepiscopului, și cu toate acestea credința sporea încet dar sigur, botezurile aveau loc în număr tot mai mare, oamenii au participat la slujba de Înviere mai mulți ca în anii trecuți, în fața unei decizii a noii Constituții prin care Biserica urma să fie separată de Stat, iar Arhiepiscopul să fie expulzat din țară, oamenii au protestat și au votat împotriva acestei constituții. Semnele unei reînvieri erau prezente.

Asemenea României, Albania a trecut prin opresiunea comunistă, din 1967 s-au închis bisericile, cei care-și manifestau credința în vreun fel erau întemnițați. Cei care au supraviețuit acelor vremuri acum au ajuns să-și spună povestea. Capitolul trei, *Plantând semințele credinței (1995-1996)* (103-132) prezintă viața unor astfel de oameni care au trăit acele evenimente, cum unii nu și-au plecat capul și au rămas în viață, cum alții au ajuns în temnițe, cum unii comuniști, torționari au ajuns – în timp – să revină la credință și, în fine, urmele pe care inevitabil comunismul le-a lăsat în conștiința colectivă, reflectate în comportamentul oamenilor în noaptea de Înviere, dar pe lângă toate aceste oameni (dintre care și mulți musulmani) se convertesc la Ortodoxie, iar slujbele religioase adună mulțimile însetată de cuvânt, părintele Luke merge din sat în sat slujind, botezând, împărtășind oameni care nu au parte de slujbe decât o dată pe an.

Arhiepiscopul Anastasios repeta de mai multe ori: „Amintiți-vă, forțele satanice au controlat această țară timp de multe decenii. Să nu credeți că aceste forțe vor sta deoparte, relaxate, acum că democrația a venit. Satana este într-o continuă luptă” (p. 133), lucru care s-a și întâmplat până la urmă în 1977. Capitolul al patrulea, *Anarhie și haos* (pp. 133-159), face referire la aceste evenimente. Mărturia părintelui Veronis se dovedește a fi o privire din interior a fenomenului, ceea ce face din această carte o pagină de istoria alternativă celei oficiale date de televiziuni sau știri. În vara anului 1966 au apărut diferite societăți de investiții care promiteau un câștig de 300% în numai 4 luni, program susținut și de președintele de atunci. Ca fermecați, oamenii au investit toată averea lor la acest *joc*, urmând ca să piardă totul. La începutul anului 1977 aceste societăți au dat faliment și au dispărut din țară, lumea a început revolta, ceea ce a generat un haos general. Atunci când era mai mare nevoie poliția și armata au dispărut din scenă, lăsând țara pradă jafului, crimelor, violurilor; depozite de armament jefuite, arme vândute pe nimic în mijlocul străzilor. Cine a tras, de ce a tras, orfelinate jefuite, spitale, case de bătrâni, nu mai conta nimic, toate parcă erau învăluite într-un întuneric. Părintele mărturisește: „E nebunie! E ca și cum întreaga țară a căzut sub o vrajă și a înnebunit!” (p. 139). În toată această anarhie, Biserica a făcut apel la pace, a adunat ajutoare de peste hotare și a ajutat peste tot unde se putea.

Capitolul al cincilea, *O misiune reluată (1998)* (pp. 161-168) este unul de tranziție de la nenorocirile de dinainte la încercarea de reluare a unei vieți normale. Urmele violenței

Recenzii

nu s-au șters cu totul, oamenii mai au arme, jafuri se mai întâmplă sporadic, oamenii se mai convertesc la Ortodoxie, viața merge mai departe. Față de stilul jurnalului la început, relatările părintelui Luke încep să fie mature, serioase, misiunea întreprinsă de dânsul începe să dea roade – *ucenicii* săi, elevi de seminar sau studenți au un rol activ în propovăduirea Evangheliei nu numai prin cuvânt, dar și prin exemplul personal curat, ne-fățarnic, cu inimă deschisă.

Războiul din Kosovo (1999) (pp. 169-189), cel de-al șaselea capitol este cu totul rezervat refugiaților albanezi din Kosovo care au venit în Albania, modul minunat în care au fost primiți și ajutați de albanezi în general, dar și de Biserica Ortodoxă în particular, prin misionarii de acolo, alimentele și hainele adunate, cuvântul bun și rugăciunile pentru ei, care au făcut adevărate minuni.

Începând cu capitolul al șaptelea, *O misiune matură (2000-2004)* (pp. 191-221) evenimentele din jurnal sunt mai disipate și neunitare. Părintele Veronis consemnează aici diferite reflexii generale despre cele trăite de dânsul aici, diferite întâmplări familiale, cum ar fi nașterea celui de-al treilea copil, misiunea stradală care s-au hotărât să o întreprindă studenții lui misionari și care a ridicat întrebări, perspectiva soției sale despre misiune, modul în care a fost perceput 11 Septembrie 2001 printre albanezii, cu atât mai mult că mulți dintre ei sunt musulmani, tabere și mici pelerinaje *la picior* la mănăstirile din Albania.

Capitolul opt, Înaltpreasfințitul *Anastasios* (pp. 223-254) este dedicat personalității remarcabile a acestui mare ierarh, Anastasios Yannoulatos. Aici sunt consemnate momentele importante din viața lui, de când era student, și până a fost desemnat mitropolit al Albaniei, crezul său pe care îl împărtășește tuturor – marea nevoie de misionari în lume –, spiritul său ecumenic, înțelegător, jertfelnic dar și smerit.

Capitolul nouă, *Fiind Biserica* (pp. 255-274) constituie o pledoarie pentru misiune, spirit ecumenic, înțelegător, deschis față de toți, accentul căzând pe *misiune ca reconciliere* (p. 269), mai ales în contextul actual al lumii în care există multe vrăjmașii istorice între neamuri. Iertarea și iubirea vrăjmașilor sunt fundamentul pe care pot comunica neamurile între ele, și țelul unei misiuni eficiente.

Ultimul capitol, *Luându-ne rămas bun* (pp. 275-290) conține o scrisoare adresată arhiepiscopului Anastasios, o scrisoare adresată copiilor săi (pentru când vor fi mari) despre experiența lor în Albania, scurte reflexii despre toată perioada petrecută de ei aici, resimțită ca o binecuvântare, și nu un sacrificiu (p. 288) și, paradoxal, readaptarea în America.

Prin limbajul viu, sincer și deschis, Părintele Luke Veronis cucerește prin această carte pe cititor, îl poartă împreună cu el prin bucuriile vieții lui, dar și prin durerile pe care le întâmpină, îl face părtaș la evenimente istorice văzute prin ochii celui care a luat pulsul oamenilor simpli, dar îl și insuflă spre trăirea mai profundă a credinței în Dumnezeu, având deschiderea și înțelegerea pentru semenul de altă religie sau confesiune, și îl îndeamnă la descoperirea vocației misionare, specifică oricărui creștin botezat, pentru că, așa cum spune arhiepiscopul Anastasios, „O Biserică fără misiune e o contradicție în termeni...” (p. 226).

Bogdan Cerveneak

Pr. Dr. Vasile Gafton, *Omul în lume, icoană a Chipului lui Dumnezeu sau iluzie a propriilor gânduri*, prefață de IPS Dr. Laurențiu Streza, Ed. Andreiana, Sibiu, 2017, 200 p., ISBN 978-606-989-013-4